

16. Schumacher, E.F., 1973. Hou het klein. Een economische studie waarbij de mens weer meetelt. - Ambo, Bilthoven.
17. Shear, C.L., 1934. Mycology, scientific and otherwise. - Mycologia 26: 201-209.
18. Subramanian, C.V., 1975. Presidential address. - Section of Botany 62nd Session of the Indian Science Congress.
19. Wellen, J.H., 1972. Bijdrage tot een meerjarenplan voor het landbouwkundig onderzoek 1972-1976. - Intern rapport, Directie Landbouwk. Onderz. Min. Landbouw en Visserij, Den Haag.
20. Wilkinson, R.G., 1974. Armoede en vooruitgang. Een ecologisch model van de economische ontwikkeling. - Aula 526, Het Spectrum, Utrecht.

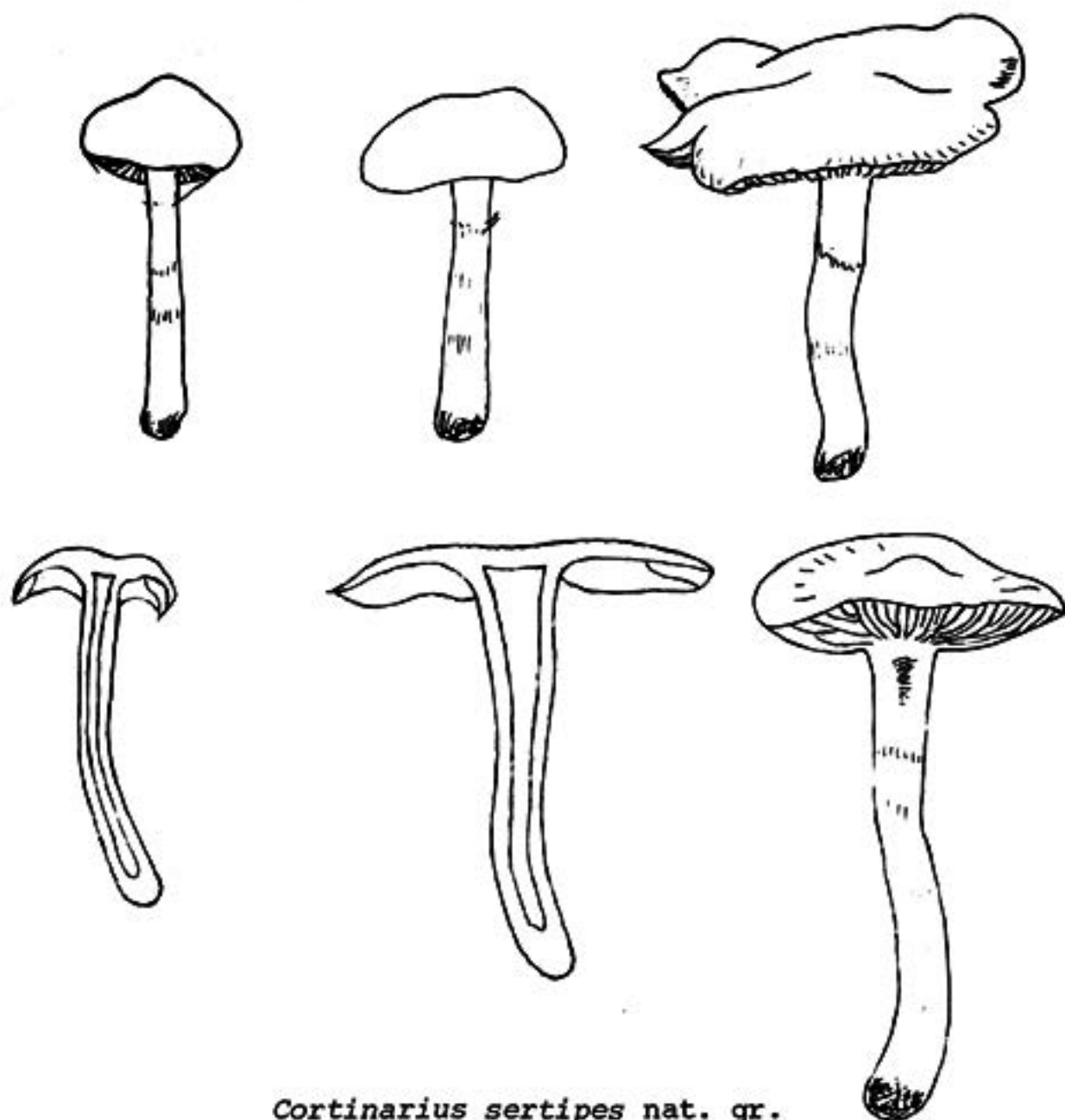
OVER CORTINARIUS SERTIPES

J. Geesink

Javastraat 17
Den Helder

Op 18 november 1972, in een vochtige periode, vond ik bij het Robbenoordbos een *Cortinarius*-soort van het ondergeslacht *Telamonia*, die me veel werk zou gaan bezorgen.

De middelmatig grote paddestoelen hadden hoeden, die in volwassen toestand in diameter 30-45 mm maten. Jong waren ze ingerold met een wit-vezelige rand, donkerbruin. Oud werd de kleur roodbruin met een opvallende purpergloed. Ze waren dan kaal, glad, hygrofaan, plat met een stompe umbo en aan de rand nog iets vezelig. Op het laatst ging de hoed inscheuren en grove schubben vertonen. De maten van de stelen waren 40-60 x 5-8 mm. In jong stadium waren witte velumgordels zichtbaar, terwijl de toppen duidelijk een violette kleur bezaten. Bij het ouder worden werd de kleur zeer lichtbruin met zijdeglans, soms bleven de witte velumgordels te zien. De lamellen van de jonge exemplaren waren lichtbruin en werden na een olijfkleurig tussenstadium uiteindelijk kaneelbruin; ze stonden vrij wijd uiteen en waren buikig. De steel reageerde op Guaiac positief en het hoedvlees verkleurde zwart met KOH. Geen bijzondere geur. Ze stonden buiten het bos in het gras van de brede wegberm onder populieren, waar o.a. ook veel

Cortinarius sertipes nat. gr.

Lactarius controversus voorkomt.

Mikroskopisch was niets bijzonders te vinden; de sporematen bedroegen 9-10 x 5,5-6 μ m.

Met Moser (5) determinerend komt men in de groep *Pulchelli* terecht, waar men dan al spoedig muurvast loopt. Met de Flore (4) gaat het iets beter: ook groep *Pulchelli*, waar men op *Cortinarius sertipes* Kühner uitkomt. Over het merkwaardige feit, dat de steeltoppen violet zijn, maar de jonge lamellen niet, stappen de auteurs ietwat luchtig heen; zij melden slechts, dat de plaatjes "devenant brun-cannelé" (bruin wordend) zijn. Dat worden ze bij alle *Cortinari*. Van hun volgende soort *C. subsertipes* Kühner schrijven ze, dat de lamellen eerst juist niet violet zijn, zelfs niet in het begin, maar de sporen van deze soort zijn groter,

10,5-12,5 x 6,7-7 μ m, zodat deze nooit mijn soort kan zijn.

Toevallig heeft de Heer Kits van Waveren in het vorige nummer van *Coolia* (1) een door hem gevonden soort *C. sertipes* Kühner 1955 genoemd, die in het begin violette lamellen heeft. De sporen van deze zijn iets kleiner dan die van de mijne. Uit zijn betoog is de konklusie te trekken, dat er een *C. sertipes* moet bestaan met in jong stadium een paarse steeltop en daarentegen lichtbruine lamellen. Misschien is dit paradoxale verschijnsel wel de oorzaak van de "zalige verwarring" die later in de literatuur is opgetreden en waarvan Kits van Waveren zo uitvoerig melding maakte.

Op het Rijksherbarium heb ik de oorspronkelijke beschrijving door Kühner van *C. sertipes* gelezen (2: 52-53). De lamellen van zijn materiaal waren eerst "lilacin" om kort daarna kaneelbruin te worden. Het witte velum liet vaak op de steel onder de kortikale zone een onvolledige ring achter of duidelijke gordels. De sporen waren 9-10 x 5,5-6 μ m groot. De soort groeide in gras op open plekken in het bos en langs wegen (hij noemde geen namen van bomen). Deze *C. sertipes* uit 1955 wijkt dus van mijn vondst af door de lila plaatjes in het jeugd stadium en de duidelijkere velumresten op de steel.

In 1961 echter beschreef Kühner (3) een vondst, die hij *Cortinarius flexipes* forma *sertipes* noemde, met in jonge toestand bruine lamellen en iets andere sporematen, nl. 8-10 x 5-6,2 μ m, in gras groeiend onder populieren soms in gezelschap van n.b. *Lactarius controversus*. Vooral wegens de anders gekleurde lamellen moet dit toch een andere soort zijn dan die van 1955, indien de kleur van jonge plaatjes in het genus *Cortinarius* als een zwaar tellend kenmerk moet worden opgevat. De tegenstrijdigheid in kleur van de jonge steeltoppen en de jonge lamellen verbaasde mij in het veld al dermate, dat ik zelfs nog heel kleine exemplartjes op dit kleurverschil heb gecontroleerd! Zou Kühner dit verschil in 1961 zo ongeloofwaardig hebben gevonden, dat hij die vondst daarom *C. flexipes* forma *sertipes* noemde en, waarom dan ook, synoniem verklaarde met *C. sertipes* van 1955, daarmee de zalige verwarring stichtend?

In mijn eigen herbarium vond ik nog materiaal door mij op een andere plaats in diezelfde wegberm aangetroffen bij populieren en berken, gedateerd 2 november 1969, wat ik ook *C. sertipes* heb genoemd. De lamellen waren jong lichtbruin, maar in de aantekeningen staat, dat ik geen lila steeltoppen bij de jonge exemplaren heb waargenomen. De paddestoelen hadden een iets slankere vorm, wat een gevolg kan zijn van het feit, dat ze in lang gras op losse grond groeiden en reageerden negatief op Guaiac.

De Heer Huysman vat *C. sertipes*, naar hij mij zei, als een kompleks van soorten op.

Overigens is de beschrijving in de *Flore* (4) van *C. sertipes*

ongeldig, omdat pas twee jaar later in 1955 Kühner de fungus volgens de regels onder die naam publiceerde. Dit houdt in, dat we datgene, wat erover in de Flore staat, als niet bestaand dienen te beschouwen, hetgeen de zaak in ieder geval iets eenvoudiger maakt. In dit verband is het frappant, dat Moser *C. sertipes* niet in zijn werk van 1967 heeft opgenomen, maar *C. subsertipes* wel.

Hoe dan ook, voor mij staat vast, dat bij Robbenoord dezelfde paddestoel groeide, die Svrček heeft beschreven (6: 274) en *Cortinarius sertipes* Kühner 1955 noemde, hoewel de Tsjech lichtbruine plaatjes had gekombineerd met een violette steeltop. De sporen waren 8,5-10,5 x 5-5,5(-6,3) μ m en de fungus groeide bovendien niet in het bos, maar juist erbuiten, op grazige plaatsen in de buurt van populieren.

In het subgenus *Telamonia* werken we met kenmerken als kleur van jonge lamellen en steeltop, kleur en hoedanigheid van gordels op de steel, vorm van de hoeden, om de belangrijkste te noemen, ervan uitgaand, dat deze karakteristieken voor een soort konstant zijn.

Als dit waar is, is de soort, die Kits van Waveren heeft gevonden, inderdaad *Cortinarius sertipes* Kühner. Die bij Robbenoord fruktificeerde komt overeen met de soorten, die Kühner in 1961 beschreef en Svrček in 1968. Daar zij de *Telamonia* niet geldig als nieuwe soort hebben beschreven, zal dit binnen afzienbare tijd in *Persoonia* onder een nieuwe naam geschieden.

Literatuur:

1. Kits van Waveren, E. (1975). Over 7 voor Nederland nieuwe Gordijnzwammen. - *Coolia* 18 (3): 76-85.
2. Kühner, R. (1955). Compléments à la "Flore analytique" IV. Espèces nouvelles ou critiques de *Cortinarius*. - *Bulletin mensuel de la Société Linnéenne de Lyon* 24: 39-54.
3. Kühner, R. (1961). Notes descriptives sur les Agarics de France. I. - *Cortinarius* (suite). *Telamonia* et *Hydrocybe Biveli*. - *ibid.* 30: 50-65.
4. Kühner, R. & Romagnesi, H. (1953). *Flore analytique des Champignons supérieurs*. Paris.
5. Moser, M. (1967). *Die Röhrlinge und Blätterpilze (Agaricales)*. - H. Gams, *Kleine Kryptogamenflora*, II b/2, 3e Auflage. Stuttgart.
6. Svrček, M. (1968). *Cortinarius* (*Telamonia*) *pilatii* sp. nov. a jiné druhy z příbuzenstva *Cortinarius* (*Telamonia*) *flexipes* (Pers. ex Fr.) Fr. emend. Kühner. - *Česká Mykologie* 22: 259-278.

=====